

L'Exèrcit i la ministra

El nomenament d'una dona en Defensa constitueix la prova d'una magnífica salut democràtica

JUAN-JOSÉ LÓPEZ BURNIOL*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 24.04.08

S'acostuma a dir que, al proclamar-se la Segona República, aquesta tenia davant seu quatre greus problemes: el problema religiós, el problema militar, el problema agrari i el problema regional. ¿Des de quan s'havia convertit en problema el mateix Exèrcit que havia contribuït de forma decisiva a la instauració del règim liberal a Espanya?

Molts historiadors coincideixen a dir que solament a partir del 1923 --i amb el preludi significatiu de les Juntes de Defensa del 1917-- es pot parlar d'una assumpció del poder per l'Exèrcit, encara que Carlos Seco matisa aquesta afirmació mentre recorda que l'Exèrcit ja va intervenir com a estament determinant el 3 de gener de 1874, quan el general Pavía va dissoldre el Parlament per la força i així va posar fi a la Primera República, i el 27 de desembre del mateix any, quan el general Martínez Campos es va pronunciar a Sagunt, i va proclamar rei Alfons XII.

En qualsevol cas, s'han de distingir dues etapes. En una primera, que comprèn fins a la Segona República, parlar de suplantació de la voluntat popular --de la sobirania nacional-- per l'Exèrcit és excessiu, ja que la Restauració va instaurar un règim oligàrquic d'ideologia catòlica i estructura caciquil, que tenia com a clau de volta la institució monàrquica, i en el qual l'Estat pertanyia --en paraules d'Azaña-- a les famílies acampades sobre el país. La societat espanyola, socialment endarrerida i econòmicament subdesenvolupada, no podia exercir de

forma efectiva els drets ciutadans reconeguts per la llei. En canvi, a partir de la proclamació de la Segona República, l'evolució de les estructures socioeconòmiques que va tenir lloc sota el regnat d'Alfons XIII va fer possible la mobilització política de les masses i la conseqüent implantació de la democràcia. I va ser en aquell moment quan es va produir la reacció contra la sobirania popular per part de sectors socials que havien perdut l'usdefruit exclusiu del poder i estaven enquistats en un ideari tradicionalista --anterior a la revolució liberal-- o bé havien estat seduïts pel miratge feixista.

Aquests sectors, al perdre a les urnes un poder que creien que els pertanyia per dret natural, van reprendre el model isabelí dels pronunciaments, captant l'adhesió de part de l'Exèrcit amb el pretext de la defensa de la unitat de la pàtria i de la religió catòlica. Les fites d'aquest procés van ser el fracassat intent del general Sanjurjo, el 1932, i la gran conspiració del 1936, comandada en la seva etapa germinal pel general Mola i encapçalada, quan va derivar en guerra civil, pel general Franco. Ara bé, si hi va haver guerra va ser precisament perquè l'Exèrcit es va dividir, de forma que bona part d'ell --i de la Guàrdia Civil-- va seguir fidel a la República.

Les guerres civils són una tragèdia, però --com va dir el general De Gaulle-- el més peculiar en elles és que "la pau no neix quan la guerra s'acaba". Així, el 1939 es va instaurar un règim militarista --encarnat en el mite d'un cabdill carismàtic--, que va desencadenar una repressió universal i il·limitada "per ningú resistida ni discutida", en paraules de Julián Marías. I és que aquella part de l'Exèrcit que havia guanyat la guerra no era més que l'espina dorsal dels vencedors --"la columna vertebral de la pàtria", segons la retòrica habitual--, de manera que

Vicente Cacho va sostenir amb raó que els governs de Franco van ser sempre governs de coalició de les diferents dretes --falangistes, carlistes, catòlics, tecnòcrates, etcètera--, que dosificaven la seva participació segons les exigències particulars de cada moment.

AMB LA transició --s'ha dit-- Espanya va ser tornada a tots els espanyols i, en conseqüència, l'Exèrcit va deixar de ser la "columna vertebral" de l'Estat per convertir-se en un "braç armat" plenament sotmès al poder civil. És cert que, al principi, hi va haver un sector de les Forces Armades identificat amb una pretesa tradició legitimada per la victòria militar, però l'episodi grotesc del 23-F el va precipitar en el descrèdit. Aquest fet va facilitar la intel·ligent política militar desenvolupada per Narcís Serra, que va homologar l'Exèrcit amb els dels països democràtics del nostre entorn i tradició, comptant --tot cal dir-ho, també-- amb la disciplina de la immensa majoria dels militars. La mateixa disciplina que va reconèixer al seu dia Manuel Azaña, sense abandonar el seu habitual to adust.

L'Exèrcit compleix avui la seva funció de forma impecable, participant en totes les missions internacionals que se li encarreguen. Fa pocs mesos, va fer una conferència al Cercle d'Economia el cap de l'Alt Estat Major, general Félix Sanz Roldán. Davant d'un auditori empresarial, va dedicar part de la seva exposició a parlar de l'Exèrcit com a empresa, posant en relleu la magnitud de la seva activitat logística així com el bon funcionament de la cadena de comandament gràcies a la vigència d'algunes virtuts tradicionals de l'estament militar.

Al final de la seva intervenció, al parlar de les missions internacionals portades a terme per les Forces Armades des de fa anys, i després de

referir-se discretament a alguns incidents greus que han esquitxat contingents d'altres països, va preguntar a l'auditori: "¿Quantes vegades, al llarg de tots aquests anys, vostès s'han avergonyit de nosaltres?". El silenci va ser la resposta.

D'AQUESTES Forces Armades se n'ha fet càrrec fa uns dies, com a ministra de Defensa, Carme Chacón. El seu nomenament ha estat objecte d'una forta atenció, fins i tot internacional, per raons anecdòtiques que són explicables però que obvien el que és essencial: que aquest fet constitueix la prova d'una magnífica salut democràtica.

*Notari